

Prvašići su sjeli u školske klupe i već marljivo uče čitanje i pisanje, osnovne vještine potrebne za obrazovanje. Nekima to ide glatko i bez problema a neki se muče, vježbaju, grijše... Učenje čitanja i pisanja počelo je mnogo prije polaska u školu. Pripreme su trajale godinama i o njima će, između ostalog, ovisiti svladavanje tih vještina koje različita djeca usvajaju na različite načine.

Prije nego što dijete dođe u prvi razred i započne uspješno savladavati učenje čitanja i pisanja potrebno je usvajanje nekih predčitačkih vještina. One se razvijaju postepeno (razlikovanje teksta od slike, uočavanje da tekst pratimo s lijeva na desno, osvještavanje granica među riječima,...) kao i sve one vještine koje su potrebne za svladavanje pisanja.

Pisanje i čitanje prvih riječi

Dolaskom u prvi razred djeca počinju učiti čitati i pisati. Nekođi djeci čitanje i pisanje dolazi posve lako i sasvim prirodno. Drugoj djeci malo teže, ali i ona uspijevaju uz malo više truda i individualnog rada ovladati tim vještinama. No neka djeca imaju naizgled neobične teškoće koje nikako ne mogu prevladati iako se zaista trude. Što se zapravo događa i kako pomoći djetetu da ovlađa ovim, za život važnim, vještinama?

Kad je dijete ovladalo govornim jezikom, počinje usvajati pisani jezik. Konačni cilj je tečno čitanje s razumijevanjem i pravilno, smisleno pisanje. Čitanje i pisanje složeni su procesi tijekom kojih se u našem organizmu ujedinjuje djelovanje različitih sustava. Kada smo odlučili što točno želimo napisati mentalno pretvaramo misao u verbalni oblik, odnosno rečenicu. U tu je svrhu potreban dobro razvijen govorni jezik, prije svega poznavanje dovoljnog broja riječi i gramatika.

Rečenica se sastoji od riječi pa je i zapisujemo riječ po riječ. Kako bismo oblikovali riječ, potrebna nam je radnja analize glasovnog sadržaja, tj. zrelost fonematskog sluha (jasno uočavanje svakog glasa i razlikovanje glasova od drugih sličnih glasova). Zatim nam je potrebna i fonemska percepcija koja pomaže u uočavanju redoslijeda glasova u riječi.

Sada kada smo podijelili riječ na glasove moramo svaki glas pravilnim slijedom pretvoriti u slovo (vizualni grafički simbol). U tu svrhu, osim poznavanja slova potrebne su: vizualno-prostorna percepcija, vizualno pamćenje, pažnja i sposobnost grafičke simbolizacije. Na kraju, u dodiru olovke s papirom potreban je precizan pokret rukom. Da bi pisanje bilo čitko potrebna je izvjesna motorička zrelost prstiju dominantne ruke i koordinacija „oko-ruka”.

Moramo biti svjesni što zapravo tražimo od malog djeteta koje piše svoje prve riječi i koje se sve mentalne funkcije moraju angažirati da bi to uspjelo. Postaje nam jasno da se cijeli proces remeti kada se pojedine karike tog procesa ne odvijaju kako treba.

Teškoće čitanja i pisanja

Kada govorimo o teškoćama čitanja i pisanja vrlo je važno razlikovati specifične teškoće (disleksija – čitanja i disgrafija – pisanja) od nespecifičnih teškoća (gdje su teškoće čitanja i pisanja sekundarne prirode: kognitivno zaostajanje, oštećenje vida ili sluha, nedovoljan govorno-jezični razvoj, ...) te uobičajene teškoće koje se javljaju prilikom ovladavanja čitanja i pisanja.

Vrste pogrešaka koje čini učenik sa specifičnim teškoćama čitanja i pisanja slične su pogreškama koje čini svaki učenik nižih razreda. Temeljna je razlika u brojnosti i stabilnosti pogrešaka. Tako, na početku ovladavanja čitanja i pisanja mnoga djeca pišu nekoliko riječi bez razmaka, zaboravljaju interpunkcijske znakove (točke, zarezi...), dijakritičke znakove (kvačice, crtice, točkice) te će i u čitanju i u pisanju izostavljati, dodavati ili zamjenjivati određena slova (slična izgledom ili po načinu izgovora). Ipak, te su pogreške kod djeteta urednog razvoja malobrojne i nisu ustrajne, odnosno smanjuju se i gube poučavanjem.

Za razliku od toga, kod djece sa specifičnim teškoćama pogreške su mnogobrojne i stabilne te se ne smanjuju bez stručne logopedske terapije.

Kome i kada se obratiti za pomoć?

Velik broj gore navedenih teškoća moguće je prepoznati već u vrtićkoj dobi te djetetu na vrijeme pružiti potrebnu pomoć. Ukoliko imate sumnju da bi se kod Vašeg djeteta mogle javiti ili već postoje teškoće čitanja i pisanja najbolje je upitati stručnjaka. Stručna pomoć u obliku logopedskih vježbi pomoći će Vašem djetetu da bude sretan i zadovoljan školarac.

Neki od simptoma u predškolskoj dobi koji bi mogli ukazivati na poteškoće u učenju čitanja i pisanja:

- kasna pojava prve riječi i usporen govorno-jezični razvoj
- siromašan rječnik
- nepravilan izgovor glasova i nakon šeste godine
- poteškoće u zadržavanju pažnje na jednoj aktivnosti
- nespretnost u krupnoj i finoj motorici
- nesigurnost u prostornim i vremenskim odnosima
- teškoće u pamćenju pjesmica i brojalica
- agramatizmi u govoru (nepravilna uporaba padežnih nastavaka, ...)
- nezainteresiranost za crtanje i pisanje
- nedostatak interesa za slikovnice i čitanje

Nekoliko primjera govorno-jezičnih igara koje potiču predčitačke vještine:

- brojalice i pjesmice
- opisivanje slika, prepričavanje doživljaja ili priča
- slušno razlikovanje dugih riječi od kratkih riječi (krokodil – pas; dinosaur – lav)
- prepoznavanje i slaganje riječi koje se rimuju (nos-kos, kist-list, ptica-žlica ...)
- rastavljanje riječi na slogove uz primjerice pljeskanje rukama (ku-ća, žli-ca, ja-go-da, ...)
- prepoznavanje početnog glasa u riječima (s-sok, k-kiša, o-orah ...)
- razdvajanje riječi na glasove (sir -> s-i-r; lane -> l-a-n-e; koza -> k-o-z-a ...)
- spajanje glasova u riječi (m-i-š -> miš; š-u-m-a -> šuma; k-o-s-t -> kost ...)

Nekoliko savjeta za poticanje grafomotornih vještina važnih za pisanje:

- oponašanje pokreta pisanja na velikim površinama (po zraku, pješčaniku, ...)
- obratite pozornost na djetetov hvat (način držanja) olovke već u fazi šaranja
- rezanje škarama i lijepljenje
- igre plastelinom ili tjestom za kolače
- slaganje puzzli
- razni labirinti, spajanje točkica i dovršavanje crteža